

BIBLIAI SZABADEGYETEM

A Biblia az európai kultúrában

Pál második levele a korinthusbeliekhez

Előadó: Kormos Erik *főiskolai óraadó tanár ATF*

Történeti háttér és a város

Korinthus az egyik legjelentősebb ókori görög város. Jelentőségét helyzetének köszönhette: összekötő kapocs volt kikötői révén a Kelet és Nyugat árukereskedelme között.

A várost Kr. e. 1000 táján alapították, virágkorát a Kr. e. 6. szd.-ban élte. Újra nagy jelentőségűvé vált a hellénizmus korában, míg le nem rombolták a rómaiak Kr. e. 146-ban. Julius Caesar építtette újjá egy évszázad múltán, Kr. e. 44-ben, és római kolonistákat telepített az új városba. A város hamarosan a római birodalom Akhája provinciájának a fővárosa lett, és prokonzuli fennhatóság alá került (anthüpatosz – ApCsel 18,12).

Két kikötője révén (Kenkreia és Lekhaion) a görög félsziget legnagyobb tengeri kikötője lett. Ennek megfelelően rendkívül vegyes lakosság lakta, megterhelve súlyos gazdasági-szociális feszültségekkel. Mivel római kolónia volt, ezért sok római is élt a városban. De szívesen letelepedtek a keleti tartományok polgárai itt, és jelentős számú zsidóság is élt a városban: „Ezek után Pál eltávozott Athénből, és Korinthusba ment. (...) Szombatoként azonban a zsinagógában vitázott, és igyekezett meggyőzni zsidókat és görögöket” (ApCsel. 18,1, 4).

A lakosság *kétharmada* rabszolga volt, míg egy szűk réteg kezén nagy mennyiségű vagyon halmozódott fel. A kikötő-jellegéből adódóan birodalomszerte hírhedt volt a város laza erkölceiről. A rosszerkölcű lányokat „korinthusi lányoknak” nevezték, a *korinthiazein* ige erkölcstelen életfolytatást jelentett, a görög komédiákban a „korinthusi ember” a részegessel volt azonos. E helyzet kialakulásáért nagymértékben felelős a városban virágzó *Afrodité-kultusz* kultikus prostitúciója is (Sztrabón ókori geográfus szerint kb. 1000 *hieroduloszt* alkalmaztak – Geografika VIII, 6,2). A Róm 1,18–22-ben adott jellemzés a pogány világról minden tekintetben igazoltnak látszik a korinthusi állapotok ismeretében: „Mivel tehát ilyen ígéreteink vannak, szerettem, tisztítsuk meg magunkat minden testi és lelki tisztátalanságtól, és Isten félelmében tegyük teljessé a mi megszentelődésünket. Fogadjatok be minket: senkit nem bántottunk, senkit nem károsítottunk meg, senkit nem csaltunk meg. Nem vádképpen mondom, hiszen az előbb mondtam, hogy szívünkben vagyunk, hogy együtt éljünk, és együtt haljunk” (2Kor 7,1-3).

A város vallási élete is rendkívül változatos volt. A HELLENIZMUS idején bekövetkezett valláskeveredés számtalan keleti és nyugati istenség kultuszát hozta magával (Melkart, Izisz, Szerapisz, Zeusz, Apollón, Afrodité, Aszklépiosz, Kübele). Mellettük megtalálható volt a *zsidó zsinagóga* is.

Pál eleinte nem akart különösebb missziói tevékenységet kifejteni a városban (ApCsel 18,1). Egy éjszakai látomás hatására változtatta meg tervét (ApCsel 18,9-10). Az ApCsel tanúsága szerint két ízben volt a városban: 49 ószétől 51 közepéig, és 57/58 fordulóján.

A zsidók zsinagógájában tapasztalt ellenállás hatására a nem-zsidók felé fordult. Feltehetőleg nem-zsidók alkották a gyülekezet nagyobb részét (vö. 1Kor 12,2).

A római kolónia nagyobb részeseződését magyarázza az a tény, hogy az ÚSZ-ben előforduló római nevek legnagyobbrészt Korinthuszal hozhatók kapcsolatba: Kriszpusz, Ticiusz Jusztusz (ApCsel 18,7k), Luciusz, Terciusz, Gájusz, Kvártusz (Róm 16,21–23), Fortunatusz (1 Kor 16,17). Pál három olyan személyt említ, akiket ő keresztelt meg: Sztefanászt (1Kor 16,15), Gájuszt (Róm 16,23) és Kriszpuszt, a zsinagóga volt vezetőjét (1Kor 1,14–16).

Pál apostolnak két olyan levele maradt fenn, amelyeket a korinthusi gyülekezetnek írt (sok kutató feltételezi azonban, hogy a 2Kor eredetileg önálló levelek füzére).

A Korinthusi második levél

A 2Kor-t Pál az apostoli tekintélyének védelmében írta. A korinthusiak a szemére vetették, hogy megbízhatatlan, mivel a megígért látogatása elmaradt. Pál válasza: azért nem ment el hozzájuk, mert kímélni akarja őket (2Kor 1,23-2,2). De olyanfajta vélemények is voltak, amelyek Pál apostolságát kétségbe vonták. Pál védekezik a vádak ellen 1,12kk. Beszél apostoli tisztéről (2,14kk; 3,1kk; 4,1kk; 5,1kk; 6,1kk; 10,1kk). Beszél elhívásáról, a kapott isteni kijelentésekről (12,1kk). Pál azonban nem dicsekszik apostolságával, hanem: 2Kor 12,10, 12. Mind ez által a legszemélyesebb ránk maradt páli levél. Megtudjuk, hogy Pál soha semmit nem a maga személyének szemszögéből néz vagy értékel, hanem mindig a rá bízott evangélium szemszögéből.

Emellett azonban fontos teológiai tanításokat is ad a gyülekezetnek a halál utáni életről (4,1kk; 5,1kk), a békéltetés szolgálatáról (5,20), Krisztus megismeréséről (5,11kk). Fontosnak tartja újra, mélyebb teológiai alapvetéssel a korinthusiak szívére helyezni a jeruzsálemi gyülekezetnek szánt adományok kérdését. Ez a gyűjtés a jeruzsálemi zsidó gyülekezet és a korinthusi pogányokból alakult gyülekezet közötti összetartozás szép megnyilvánulása (8–9. fejezet). Csak ezután tér vissza újra az alapvető kérdésre, apostoli elhivatottságának kérdésére (10,1–12,8). Ezek közül néhány tanítást részletesen is megnézünk.

A levél szerkezete:

Prológus (1,1–11), majd Pál védekezése következik: megbocsát az ellene vétőknek; macedóniai tapasztalatok (1,12–2. fejezet). Az apostoli tiszt magasztos volta és az apostolnak a korinthusiak iránt érzett szeretete (3–7. fejezetek). Adakozás a jeruzsálemi gyülekezet szegényeinek (8–9. fejezetek). Pál és ellenfelei; a harmadik látogatás bejelentése (10,1–13,10). Záró rész: utolsó figyelmeztetések, köszöntések, áldásmondás a gyülekezetre (13,11).

A 2Kor eredetisége nem vitatott, vitatott viszont a levél szerkezeti egységének kérdése. Több kutató véleménye szerint az iratot egy későbbi személy szerkesztette egybe, az eredetileg önálló páli levelekből. Megoszlanak azonban a vélemények a tekintetben, hogy hány levél lett egybedolgozva, és hol vannak ezeknek a leveleknek a határai.

a) A 2Kor 10–13 a tudósok szerint a feltételezett, „könnyhullatással írott” levél (2Kor 2,4). Ebben a levélben veszi fel a harcot a gyülekezetbe benyomult álapostolokkal és a gyülekezetre gyakorolt hatásukkal szemben. A levél magva a 11,1–12,11-ben olvasható „esztelen beszéd” (11,21), amelyben Pál keserű ironiával a maga erőtlenségének a fölényével dicsekedik, ami nem más, mint a kereszt megaláztatása.

b) 2Kor 1–8. r. az ún. „kiengesztelő” levél a tudósok feltételezése szerint. Ebben az apostol áttekinti a gyülekezethez fűződő kapcsolatát (2Kor 1,12-2,4; 7,5–16), az apostoli tiszt alapvető apológiáját adja (2Kor 2,14–7,4), majd előkészíti az adománygyűjtést (8,1–24). Több kutató szerint ez a rész is önálló levél volt (2Kor 2,14–7,4).

c) A 2Kor 9 a kutatók szerint az ún. „kollektalevél”, amely a gyűjtésre vonatkozóan ad teológiai alapvetést és gyakorlati útmutatásokat. E kérdésben végül csak annyit mondhatunk, hogy a 2Kor feltételezhetően különböző páli levelek egybeszerkesztésével állott elő. Ezt az állítást azonban rendkívül nehéz volna hitelt érdemlően bizonyítani. A különböző hangvételű részek váltakozása sokféle módon magyarázható (levélírás közben újabb nyugtalanító hírek érkezése, diktálási szünet stb.). A 2Kor 1–8 és 10–13 közé beékelődött „kollektalevél” valóban megtöri ugyan a levél szerkezetét, ez azonban gyakori eset a páli levelekben. Ugyanez az a-b-a séma megvan az 1Kor 13-ban is, amikor egy téma (a) egy exkurzus után (b) újra tárgyalásra kerül (a). A 2Kor-t Pál Macedóniában írta, ahol Titusszal találkozott, aki megnyugtató híreket hozott neki (2Kor 1,16).

I. Békekesség Istennel

Pál apostol minden levelét azzal a reménységgel kezdi, hogy „kegyelem és béke...” legyen az olvasón. A kifejezés „béke” alapvetően tartalmazza a Biblia üzenetét: az emberek békekességre lelhetnek Istennel kizárólag a Tőle jövő kegyelem által, amelynek alapja Jézus Krisztus áldozati halála, amelyet a kereszten az emberek megváltása érdekében mutatott be. Az emberiség egymás közötti megbékülését ezeken az alapokon lehetséges megteremteni. A 2 Kor. levélben néhány fontos szövegrész ezeken az alapokon nyugszik. Úgy vizsgálhatjuk meg a megbékélés témáját, mint ami Istentől magától indult el; Aki megbékéltette a világot önmagával: 2Kor 5,19 és Aki a békéltetés szolgálatát nekünk adta: 2Kor 5,18. Így a megbékélés elsődleges

jelentése; a békességet megteremteni Isten és az emberiség között, majd a megbékélést munkálni az embereknek egymás között.

Jézus a tanítványait a Hegyi Beszédben arra hívta, hogy „békecsinálók” legyenek. Ez a kifejezés az *eirēnopoioi* (Mt 5,9) két kifejezés összetételéből adódik: *eirēnē* - „béke” és *poieō* - „csinálni, vagy teremteni”. A Máté 5,9-ben így olvassuk: „*Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak nevezetnek.*” Ebből következik, hogy az emberiség válhat Isten ellenségévé is, amelynek oka a bűn; Isten haragját és büntetését érdemeljük, de nem ez az, ami jellemzi a megbékélést: Isten az, aki megoldással szolgált az emberiség problémájára, amely az Istentől való elidegenedés. Ennek a tevékenységnek az aktív oldala, az isteni oldal csodálatosan jut kifejezésre a 2 Kor 5,18-20-ban.

Ennek summázása pedig a következő: Isten megbékéltette a világot saját magával a 2 Kor 5,18kk szerint. Ő nincs megbékéltetve, sem Ő maga velünk, vagy a világgal szemben. Ellenben mi vagyunk megbékéltetve az Istennel szemben a 2 Kor 5,20 szerint. Isten és az ember nem egyenlő feleként jelennek meg a megbékéltetés vonatkozásában. A megbékélés nem fordítható meg a mi értelmezésünkben úgy, mintha két egyenlő erejű barátról lenne szó, akik korábban ellenségek voltak. Isten felsőrendősége az ember felett kifejezésre jut mindenféle vonatkozásban; mégis a felsőbbrendű jön közel az alsóbb rendűhöz és hozza el a békességet.

A keresztény közösséget vizsgálat alá lehet vetni Isten békéltető munkájának eredményeképpen, hogy vajon a keresztények békességben élnek-e, és megbékélést tanúsítanak-e a pogány és a zsidó származású keresztények egymással. FRANK THIELMAN határozottan hangsúlyozza annak a fontosságát, hogy ennek az újra és újra megélése feltétele annak, hogy a világ egységes legyen: „Itt van Pál mondanivalójának a hangsúlya, amikor a pogányok és a zsidók egységét említi. Ezek a népek egyek, mert a Lélek is egy és a lélek által eredményezett egység az, ami Istentől jön. Ennek a lehetőségét Krisztus halála teremtette meg.”

II. Krisztussal lehull a lepel a titkokról

E tanítás a levél harmadik részében található, ahol egyszerre több dolgot is tesz az apostol: 1) új fogalmat vezet be, amelyet korábban nem írt, vagy tanított senki sem; Az új szövetség Krisztus keresztje. 2) Sajátosan értelmez egy ószövetségi történetet, amellyel megteremti az Újszövetség és az Ószövetség szövege közötti kapcsolatot. 3) Pál lesz a világtörténelem első teológusa; mind a mai napig az újszövetségi írásanyagban azokat a módszereket használjuk, amelyeket az apostol leveleiben használ. Ezek közül szép példa a 2 Kor 3. része.

A 2 Korinthus 3-ban Pál néhány ószövetségi motívumra utal. A 2 Kor 3-ban a 16. versben is található egy ószövetségi idézet, amellyel az apostol az ószövetségi részletre hivatkozik, de azt alapvetően megváltoztatta. A 16. versben egy ilyen szót idéz kapcsolata a két szövetség között, amelynek tárgyalását a 2. fejezetben kezdi: *2Kor 3,15-16*. A harmadik fejezet két különböző részre oszlik. 2 Kor 3,1-6-ig Pál szolgálatának alapjait részletezi.

A 2 Kor 3,7-18 a kétféle szolgálatot hasonlítja össze, az ó-szövetség és az új-szövetség¹ ideje alatt. Az első főrészben (1-6 versek) a „kőtábla” ószövetségi motívumára hivatkozik szembeállítva azt az „emberi szív tábláival”. *2Kor 3,7-8*. A 3. vers, hivatkozás az 2 Móz 31,18-ra és Ezékiel 11,19; 36,26 részekre.

A 7-18 versek képezik a második nagyobb részletet, amelyben az apostol ajánlja az 2 Móz 34,29-32-t és a 34,33-35-t egy bizonyos megvilágításban. Pál elsődleges szándéka hogy kiemelve annak a szolgálatnak dicsőséges jellegét, amelyre megbízatást kapott és így példát mutasson arra, miért nem veszíti el meggyőződését a különféle megpróbáltatások ellenére sem. Pál szolgálatának akar alapot vetni az Újszövetségben eközben az Ószövetségre hivatkozni úgy, hogy ez az összehasonlítás legyen szolgálatának a megvilágítása. Pál egy bizonyos megvilágításba helyezi az ó-szövetséget a kezdetétől fogva. Azt láthatjuk, hogy már a legelső hivatkozásában is az ó-szövetség szolgálatát a „halál szolgálatának” (3,7) nevezi. Az Újszövetség perspektívájából hivatkozik az Ószövetségre.

A 2Móz 34,34/a a 2Kor 3,16-ban idézett változat. Pál ezt alapvetően megváltoztatja, amikor idéz. A Maszoréta szöveget és a LXX-t így lehet fordítani: „...de Mózes bármikor ment is az Úr elébe, hogy beszéljen Vele, levette a kendőt mindaddig, amíg el nem távozott onnan...” Pál pedig ezt mondja: „amikor (az ember) az Úr felé fordul, a kendő lehull...” Az ígére, ami a Septuagintában használatos (odament) válasz található a 2 Kor 3,16-ban: felé fordul).

A másik kifejezés pedig, ami a „kendő levételét” jelenti különböző formákban jelenik meg az LXX szövegében: A LXX történetként mondja el múlt időben, hogy mi történt, amikor *Mózes* az Úr elé járult. Pál

¹ Itt is szeretnék különbséget tenni az új-szövetség, mint New Covenant és az Újszövetség, mint New Testament között. (Fordítói megjegyzés).

hangsúlya itt a Krisztus felé fordulás szükségességén van. – Ez pedig mindkét félnek fontos, úgy a pogányoknak, mint a zsidóknak. A különbség az Ószövetség szövege és a között, ahogyan azt Pál használja, teológiai szempontból jelentős.

Pál kiemeli az ó-szövetség dicsőségét, ami összehasonlítási alapot képez. Ahogyan felemeli, az új-szövetséget az ó-szövetség fölé, rá tud mutatni arra a nagyobb dicsőségre amivel az új rendelkezik. Hogy fokozza az új-szövetség nagyobb dicsőségét, Pál az ó-szövetséget negatív terminusokkal illeti. Felhasználja a negatív jelzőket, nem azért, hogy azt nyilvánítsa ki, mintha érvényét veszítette volna az ó-szövetség, hanem, hogy azt mondja; az ó-szövetséget összehasonlítva az (újjal) az idejét múlja önmagától. Ez az pontosan, amiért az új-szövetség sokkal inkább „dicsőségesebb” az ó-szövetségnél: 2Kor 3,18.

Pál a rabbinikus írásmagyarázás módszereit alkalmazza, amikor a kisebb felől a nagyobb felé érvel. Az apostol arra mutat rá, hogy ebben az összehasonlításban az új-szövetség három dolog miatt is felette áll az ó-szövetségnek:

- 1) Az „ó” kinyilatkoztatása a „halál kinyilatkoztatása” volt. (7.v) az „új” az, ami a Lélek (8.v.).
- 2) Az „ó” kinyilatkoztatása az „ítélet kinyilatkoztatása” volt. (9.v.) az „új” az, ami az „igazságé” (9.v.).
- 3) Az „ó” kinyilatkoztatása „múló” de az „új” az „állandó”(11.v.).

Az alábbiakat mondhatjuk el ezek alapján: Pál perspektívájából nézve az ó-szövetség, Mózes, valamint szolgálata, profetikus előképei voltak az új-szövetségnek és Pálnak, aki szolgálja az új-szövetségnek. Az ó-szövetség dicsőségének meghalványulására hívja fel Pál a figyelmet az által, hogy az újat fölébe helyezi. Ennek dicsősége mindörökké megmarad és így nagyobb. Továbbá Pál megalapozza a korrelációt Mózes és azok között, akik „az Úrhoz fordulnak” legyenek akár pogányok, akár zsidók: „De ha majd megtérnek (a személy analógiája Mózes) az Úrhoz, elvétetik a lepel.” (2 Kor 3,16).

Mózes a háttérben előképként jelenik meg, nemcsak úgy, mint Pál elődje, hanem mindenkié, akire ráillik (lásd még ebben a vonatkozásban a 3,18-at). Ahogyan Hafemann írja; Pál Mózes tapasztalatára hivatkozik, amelyet a Szent sátorban szerzett, mint egy olyan személy, aki előképe lett azoknak, akiknek szíve átformálódik Isten Szentlelke által az új-szövetségben végzett szolgálatuk közben.

Ahogy néhány kommentátor ajánlja; a 2Kor 3,18 olvasható úgy is, mint Pál arra vonatkozó tanítása, „*hogyan kell a hívőknek Krisztus képére átalakulni.*” Ugyanakkor kifejezhetjük úgy is mindezt, hogy a keresztényeknek növekedniük kell „*dicsőségről, dicsőségre.*” Az Ószövetség dicsőséges volt, de ha valaki azt Krisztuson keresztül (vagy Krisztusban) olvassa, át lényegül egy sokkal nagyobb dicsőségre. Ez kizárólagosan a Lélek által történhet (lásd: 2Kor 3,6 - az „írott kód” az Ószövetség „betűje” ami nem öl meg, hanem a Szentlélek vezetése által Krisztushoz irányít bennünket az Ószövetség krisztológiai olvasata alapján).

Így az egész fejezet vonatkozásában a frázis két „kinyilatkoztatásra” vonatkozik, vagyis két szövetségre. *Azok, akik Jézusban hisznek, mint Messiásban elmozdulnak az egyik „dicsőség” felől, ami az ó-szövetség dicsősége a másik felé, ami az új-szövetségé és ami sokkal inkább „dicsőséges”.*

Ezzel a véleményével Pál apostol kifejezi azokat, amik egy keresztyén embernek fontosak lehetnek; 1) Krisztus halálával és feltámadásával a világtörténelemben új korszak kezdődött. 2) A gyakorlati életben a korinthusi kétes erkölcsökkel szemben „növekedni kell Krisztus megismerésében” ami elváltotat bennünket „dicsőségről dicsőségre”. 3) Ez azt eredményezi, hogy békességben leszünk Istennel, a világgal, sőt „békecsinálók” leszünk, nem pedig zavarkeltők.

„Végül, testvéreim, örüljétek, állítsátok helyre a jó rendet magatok között, fogadjátok el az intést, juszatok egyetértésre, éljétek békességben, akkor a szeretet és a békesség Istene veletek lesz. Köszöntétek egymást szent csókkal; köszöntenek titeket a szentek mind. Az Úr Jézus Krisztus kegyelme, az Isten szeretete és a Szentlélek közössége legyen mindnyájatokkal!” (2Kor 13,11-13).